

ЗВІТ

про роботу Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України у 2018 р.

І. Звітно-виборні конференції, засідання Правління

Протягом 2018 р. було проведено 7 засідань Правління ЧОО НСКУ, на яких, зокрема, йшлося про прийняття нових членів до НСКУ (лютий 2018 р.); про подання до Правління НСКУ клопотання щодо відзначення Подяками і Грамотами Національної спілки краєзнавців України за багаторічну сумлінну краєзнавчу працю С.М. Горобця, В.М. Михайленко, Т.П. Демченко, О.І. Крука, С.Л. Лаєвського, Е.М. Ілляшенко, А.Л. Курданова, О.Я. Рахна, Н.М. Халімон, Л.В. Ясновську (березень, травень 2018 р.), а також колектив Батуринського національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» (червень 2018); про пропозиції щодо проведення польових робіт (розкопок) на місці поховання вояків доби Української революції у смт Седнів (вересень 2018 р.); про нагородження грамотою Правління ЧОО НСКУ колектив Чернігівського обласного художнього музею імені Г. Галагана (жовтень 2018 р.); про звернення до керівництва Чернігівської обласної ради з приводу ситуації навколо комплексу пам'яток Новгород-Сіверського історико-культурного музею-заповідника «Слово о полку Ігоревім»; про клопотання щодо призначення членам НСКУ – ветеранам краєзнавчого руху стипендій Чернігівської обласної державної адміністрації на 2019 р. (жовтень 2018 р.).

За поданням Правління ЧОО НСКУ в 2018 р. відомі краєзнавці О.П. Добриця (Чернігів) та С.О. Павленко (Чернігів) одержували стипендії Чернігівської обласної державної адміністрації.

2. Проведені краєзнавчі заходи, в яких ЧОО НСКУ була організатором або співорганізатором

Протягом 2018 р. ЧОО НСКУ виступила співорганізатором низки наукових конференцій:

– Круглого столу «Їхній подвиг – символ мужності повік» (до 100-річчя бою під Крутами) (січень 2018 р., м. Чернігів);

– Круглого столу і виставки «Книга і слово в козацькій Україні: Іоаникій Галятовський» (до 330-річчя від дня смерті ректора Києво-Могилянської колегії, видатного письменника, церковного і політичного діяча І. Галятовського) (січень 2018 р., м. Чернігів);

– Всеукраїнської наукової конференції «Українська військова звитяга. Крути – 100 років потому: міфи і історичні уроки» (січень 2018, м. Ніжин – Крути);

– Третьої Куликівської районної краєзнавчої конференції, присвяченої 95-річчю створення Куликівського району (березень 2018, смт Куликівка);

– Всеукраїнської наукової конференції «XII Костомарівські читання» (травень 2018 р., Чернігів,);

– Шістнадцятої Міжнародної наукової конференції «Церква–наука–суспільство: питання взаємодії» (червень 2018, м. Чернігів);

– XV Батуринських читань, присвячених 350-й річниці обрання гетьманом України Д. Ігнатовича та 25-й річниці створення НКЗ «Гетьманська столиця» (червень 2018 р., м. Батурин – смт Короп);

– V Міжнародних Спаських наукових читань, присвячених 100-річчю музейної діяльності І.Г. Спаського та 25-річчю створення Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» (вересень 2018 р., м. Ніжин – м. Батурин);

– VII Генеалогічних читань «Родові таємниці Сіверянського краю», присвячених 200-річчю з дня народження П. Куліша (вересень 2018 р., м. Новгород-Сіверський);

– Круглого столу «Вчені Чернігівщини і розвиток української науки» (до 100-річчя Національної академії наук України) (листопад 2018 р., м. Чернігів);

– Круглого столу, присвяченого 350-й річниці обрання гетьманом Лівобережної України Дем'яна Ігнатовича (грудень 2018 р., м. Новгород-Сіверський).

З метою залучення школярів до історико-краєзнавчих досліджень у жовтні 2018 р. ЧООНСКУ спільно з ОКПНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді» та ПНЗ «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді» провела П'яту Чернігівську обласну історико-краєзнавчу конференцію учнівської молоді, присвяченої 100-річчю Національної Академії наук (жовтень 2018, м. Чернігів), у якій взяли участь близько 50 учнів шкіл м. Чернігова, Чернігівського, Бахмацького, Борзнянського, Городнянського, Козелецького, Корюківського, Ніжинського, Сновського, Сосницького, Ріпкінського, Прилуцького, Ріпкінського, Менського, Семенівського районів Чернігівської області.

Протягом 2018 р. на засіданнях Спеціалізованої вченої ради К 79.053.01 у Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка були захищені кандидатські дисертації з історії краю:

Подлевський С.В. Графіті Чернігова у соціокультурному просторі Х–XVII ст. (науковий керівник – Черненко О.Є.);

Щербина Н.О. Життєвий шлях та науково-просвітницька діяльність Ю. С. Виноградського (1873–1965) (науковий керівник – Гринь О.В.);

Шаповаленко Є.Ю. «Повсякденне життя сільського населення Чернігівщини в роки окупації (1941–1943 рр.) (науковий керівник – Острянюк А.М.)

Члени ЧОО НСКУ брали безпосередню участь у підготовці чергового сьомого тому науково-документального серіалу «Реабілітовані історією» по Чернігівській області, а також «Зводу пам'яток історії та культури України».

Протягом 2018 р. за участю членів ЧОО НСКУ було проведено 11 засідань клубу «Краєзнавець», що діє на базі Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка. На засіданнях клубу «Краєзнавець», а також у Чернігівському обласному історичному музеї імені В.В. Тарновського було презентовано нові краєзнавчі видання:

- 19-й випуск збірника наукових праць «Скарбниця української культури»;
- книгу В. Зайченко «Вишивка Чернігівщини. Рушники. Каталог колекції Чернігівського історичного музею імені В.В. Тарновського»;
- книгу поезій Леоніда Тереховича «... До правди незалежного життя»;
- книгу М. Будлянського «Час рікою пливе»;
- збірку «Твої таланти, рідний краю: обдаровані діти Чернігівського району».

Члени ЧОО НСКУ також підготували наступні тематичні виставки у музеях області:

- «На кров'ю политім крутянським снігу в безсмертя вписалось геройське ім'я» (до 100-річчя бою під Крутами)» (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля» (до 175-річчя від дня народження М.А. Вербицького) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Вогонь Майдану: історія трьох героїв» (до Дня Героїв Небесної Сотні) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);

- «Гості качанівського Едему» (до 200-річчя від дня народження художника В.І. Штернберга) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Музейна зустріч» до 180-річчя визначного громадського діяча і мецената В.В. Тарновського (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- Виставка «Нові археологічні дослідження Чернігівщини. 2018 р.» (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Музейна зустріч» до 395-річчя магдебурзького права у Чернігові (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Д. Самоквасов і XIV Археологічний з'їзд у Чернігові» (до 175-річчя від дня народження відомого археолога) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «І. Репін в гостях у В. Тарновського» (до 370-річчя початку Національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Чернігівщина в період Другої світової війни. 1943 р.» (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Літописні міста Чернігівщини» (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Древнє і ветхе минуло, тепер постає все нове» (до 1030-річчя хрещення Київської Русі) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Разом переможемо» (до Дня волонтера) (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Чернігівщина у 20–30-х рр. ХХ ст.» (*Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського*);
- «Ясновельможні гетьмани. Життя для України» (до 350-ї річниці обрання гетьманом України Д. Ігнатовича) (*Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»*);

- «Присядь же брате, потужи» (до 290 річчя від дня народження гетьмана К. Розумовського) (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Слава, примножена справами» (до 290 річчя від дня народження гетьмана К. Розумовського) (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Історія, збережена землею» (до Дня археолога) (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Могили українських гетьманів» (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Я проник в таємниці роду бджолиного» (до дня народження винахідника рамкового вулика П. Прокоповича) (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Тої слави козацької повік не забути» (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Гетьманській столиці – 25» (до 25-річчя заснування НІКЗ «Гетьманська столиця») (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Реквієм» (до Дня пам'яті Батуринської трагедії 1708 р.) (Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»);
- «Україна від краю до краю» (до Дня Соборності України) (Чернігівський обласний художній музей ім. Г. Галагана);
- «Творчий спалах Майдану» (до Дня Небесної Сотні) (Чернігівський обласний художній музей ім. Г. Галагана);
- «Останній Гетьман. Сучасні візії» (Чернігівський обласний художній музей ім. Г. Галагана)
- «100 років боротьби: Українська революція 1917–1921 рр.» (Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім»);

– «Археологічні дослідження на Новгород-Сіверщині у XIX–XXI ст.» (Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім»);

– «Дерев'яні візерунки Чернігово-Сіверщини» (Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім»).

У друкованих та електронних ЗМІ з метою пропаганди історико-культурної спадщини Чернігівщини протягом 2018 р. неодноразово виступали члени Спілки О.Б. Коваленко, Т.П. Демченко, О.С. Гейда, С.М. Горобець, С.Ю. Зозуля, О.Я. Рахно, О.І. Крук, С.Л. Лаєвський, О. М. Ляшев, В.М. Михайленко, С.О. Павленко, С.О. Половникова, Н.Б. Реброва, А.Л. Курданов.

Видано шість номерів газети Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» «Слово «Гетьманської столиці».

ЧОО НСКУ плідно співробітничав з Національним університетом «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Ніжинським державним університетом імені М.В. Гоголя, Чернігівським обласним історичним музеєм імені В.В. Тарновського, Чернігівським обласним художнім музеєм імені Г.П. Галагана, Національним історико-культурним заповідником «Гетьманська столиця», Національним архітектурно-історичним заповідником «Чернігів стародавній», Новгород-Сіверським історико-культурним музеєм-заповідником «Слово о полку Ігоревім», Історико-археологічним музейним комплексом «Древній Любеч».

Діяльність Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України висвітлювалася на інформаційному сайті «Чернігівщина краєзнавча» (<http://kraeznavec.ucoz.net/>).

З ініціативи членів Чернігівського районного осередку ЧОО НСК України інформаційні стенди та меморіальні дошки, які розповідають про події минулого та видатних земляків, було встановлено у в селах Петрушині, Роїщі, Смолині. До ювілею першої писемної згадки про Седнів при в'їзді до селища впорядковано насипи двох курганів та встановлено пам'ятний знак з репродукцією картини Т.Г. Шевченка «Коло Седнева». З ініціативи членів Ічнянського районного осередку ЧОО НСК відкрито пам'ятний знак жертвам нацистського терору. З ініціативи членів Новгород-Сіверського районного осередку ЧОО НСК на території музею-заповідника «Слово о полку Ігоревім» встановлено пам'ятний знак на честь обрання Д. Ігнатовича гетьманом Лівобережної України. За участю членів ЧОО НСКУ у селищі Парафіївка відкрито музей «Залізнична станція Качанівка» і з цієї нагоди випущено пам'ятну монету-оберіг.

3. Друковані видання, що побачили світ протягом року

Протягом 2018 р. було видано низку книг і буклетів місцевих авторів з історії краю:

1. Бельман С. Продолжая разговор...: (избр. статьи, доклады и интервью 2014–2017 гг.). – Чернигов: Лозовой В. М., 2018. – 640 с.: 8 с. ил.
2. Будлянський М. Час рікою пливе. – Чернігів: Десна, 2018. – 344 с.: іл
3. Букварик школярика : символіка, традиції, звичаї Чернігівського краю / [упоряд. Д. Никоненко]. – Чернігів : Десна, 2018. – 31 с.: іл.
4. Зайченко В.В. Вишивка Чернігівщини. Рушники: каталог колекції Черніг. іст. музею ім. В.В. Тарновського. – Київ: Родовід, 2018. – 255 с.: фото кольор.
5. Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2019 рік / Черніг. ОУНБ ім. В.Г. Короленка; [уклад.: Л.В. Студьонова, І.Я. Каганова, О.В. Дорохова ; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2018. – 86 с. : фот.

6. Коваленко О.Б., Міден Е.Л. Садиба родини Лизогубі (філія Чернігівського обласного історичного музею імені В.В.Тарновського). Чернігів: Десна Поліграф, 2018. – 24 с.

7. Казимір В.А. «Правда і добра воля переможуть». Життя та діяльність Василя Дубровського в Україні (1897–1943): монографія; Нац. у-т «Черніг. Колегіум» ім. Т.Г.Шевченка. – Харків; Чернігів: Видавець Олександр Савчук, 2018. – 311 с.: фото.

8. Кириєнко І. Черниш. – Київ: ТОВ «ВБ Віпол», 2018. – Кн. 1. – 624 с.: фото.

9. Леонід Іванович Глібов та Чернігівщина: біобібліогр. покажч. / Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка; [уклад.: О.І. Іваненко ; О. М. Плаунова]. – Чернігів, 2018. – 88 с.

10. Література про Чернігівську область за 2015 рік : бібліогр. покажч. / Черніг. обл. універс. наук. б-ка ім. В.Г. Короленка ; [уклад.: Н. Ф. Гонза та ін.]. – Чернігів : [б. в.], 2018. – 198, [1] с.

11. Михайленко В.М. Підбитий журавель, або Забутий талант : нарис життя і творчості українського письменника, етнографа, фольклориста Петра Кузьменка (1831–1874). – Чернігів: Десна Поліграф, 2018. – 47 с.

12. «Мій Бахмаче, із серцем залізничним». 1868 – 2018, 1938 – 2018 / редкол.: О.В. Батьковська та ін. – Бахмач : [б. в.] ; Чернігів : Десна, 2018. – 287 с.

13. Місцеві музеї: нові форми та інновації : матеріали Міжнародного музейного форуму (11–12 черв. 2018 р., Чернігів) / С.Л. Лаєвський (відп. ред.) [та ін.]. – Чернігів : Лозовий В. М., 2018. – 136 с.

14. Подесення в контексті європейської історичної і природної спадщини: Збірник наукових праць. – Чернігів, 2018. – Вип. 1. – 221 с.

15. Подлевський С.В. Графіті Чернігова у соціокультурному просторі Х–XVII століть. – Чернігів, 2018. – 120 с.

16. Половець В.М. Визначні постаті Чернігівщини. – Чернігів: Просвіта, 2018. – 268 с.

17. Скарбниця української культури: Збірник наукових праць. – Чернігів, 2018. – Вип. 19 (спец. вип. 2): Каталог печатних книг Музея українських древностей В.В. Тарновського. Составленный в 1901 году М.Н. и Б.Д. Гринченко / редколегія: О.Б. Коваленко (голова) та інш. – Ч. 1. – 298 с.

18. Скарбниця української культури: Збірник наукових праць. – Чернігів, 2018. – Вип. 19 (спец. вип. 2): Каталог печатних книг Музея українських древностей В.В. Тарновського. Составленный в 1901 году М.Н. и Б.Д. Гринченко / редколегія: О.Б. Коваленко (голова) та інш. – Ч. 2. – 226 с.

19. Сновські краєзнавчі читання. – Сновськ, 2018. – Вип. 2. – 74 с.

20. Спугай С., Мороз М., Халімон Н. Ковчин. Історія села від найдавніших часів до 1917 року. – Київ: Логос, 2018. – 320 с., 1 карта : іл.

21. Таємниці підземель Чернігівщини : Mystery of the caves in Chernihiv region / Нац. архіт.-іст. заповідник «Чернігів стародавній»; [авт. тексту В.Я. Руденок]. – Чернігів: Лозовий В. М., 2018. – 31 с.: іл. кольор.

22. Чернігівські старожитності: Збірник наукових праць [редкол.: Ю.О. Соболев (голова) та ін.]. – Чернігів: Десна Поліграф, 2018. – Вип. 5 (8). – 292 с.

23. Шило В., Гамлявий Г. Огненные фарватеры монитора «Смоленск»: док., героико-истор. повесть о военных моряках. – Чернигов: Лозовой В. М., 2018. – 202 с.: фото.

Тривало видання біобібліографічного серіалу «Історики та краєзнавці Чернігівщини». У 2018 р. побачив світ його черговий випуск:

Володимир Якович Руденок : (біобібліогр. покажч.) / Черніг. ОУНБ ім. В.Г. Короленка, Нац. ун-т «Черніг. колегіум» ім. Т.Г. Шевченка, Черніг. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України ; [упоряд. Н. Ф. Гонза, І. Я. Каганова ; вступ. стаття О.Б. Коваленка та Л.В. Ясновської ; наук. ред. О.Б. Коваленко; ред. І.Я. Каганова; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2018. – 68 с. – («Історики та краєзнавці Чернігівщини» ; Вип. 25).

З метою популяризації народних традицій сільських громад разом із журналістами обласного та міського телебачення створено фільми про села Рудка, Олишівка, Петрушин, Слабин, Киїнка.

Продовжено випуск серії конвертів та листівок «Чернігівщина. Відомі земляки», «Втрачені пам'ятки Чернігівщини», «Чернігівщина. Учасники Антитерористичної операції», а також поштових листівок, присвячених історії с. Пакуль Чернігівського району.

4. Участь членів ЧОО НСКУ в громадських, наукових, експертних, видавничих та інших дорадчих радах при державних органах

До складу конкурсної комісії з проведення конкурсного добору на посаду директорів Історико-меморіального музею-заповідника «Ганнина Пустинь», Історико-археологічного музейного комплексу «Древній Любеч» та Чернігівського обласного історичного музею імені В.В. Тарновського входили М.М. Блакитний, Є.М. Ілляшенко, А.М. Острячко, О.Я. Рахно, С.А. Токарев та Л.В. Ясновська.

До складу Консультативної ради з питань охорони культурної спадщини при Департаменті культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації входять Е.М. Ілляшенко, С.Л. Лаєвський, О.Б. Коваленко та Л.В. Ясновська.

Членами Спеціалізованої вченої ради К 79.053.01 у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка є професори О.Б. Коваленко, В.М. Половець, доценти А.М. Острячко та О.Я. Рахно.

5. Міжнародна діяльність

Голова Правління ЧООНСКУ проф. Коваленко О.Б., О.О. Коваленко, В.Г. Мудрицька, С.О. Половникова, І.Г. Ральченко, С.А. Токарев узяли участь у міжнародному проекті за підтримки Європейського союзу в рамках Програми територіального співробітництва країн Східного партнерства «Від

партнерства місцевих музеїв до широкого транскордонного культурного співробітництва», що дозволило облаштувати відкрите фондосховище в Історико-археологічному музейному комплексі «Древній Любеч».

6. Загальна кількість членів на кінець 2018 р., прізвища та номери членських квитків нових і вибулих членів організації протягом року.

Станом на 31 грудня 2018 р. до складу Чернігівської обласної організації Національної спілки України входило 79 осіб.

Протягом 2018 р. було підготовлено документи для вступу нових членів Національної спілки краєзнавців України:

- 1.
- 2.
- 3.

Голова Правління
Чернігівської обласної
організації Національної
спілки краєзнавців України,
професор

О. Коваленко

Коваленко О.Б.